

EU-IMPERIALISME?

Tidligere chefforhandler ved klimatopmødet i København Thomas Becker vil nedlægge de nationale energimyndigheder. Side 3

ENERGIUNION

Juncker tager polakken Tusks forslag om en energiunion alvorligt. Nu har Juncker udpeget en superkommissær. Side 4-5

HELLERE LOKALT

Forsker synes, EU skulle satse på lokale løsninger, før man bruger milliarder på at forbinde landenes energisystemer. Side 7

KROATIEN

Godt et års EU-medlemskab har ikke fået kroaterne op af stolen. Samtidig er nationalismen i fremvækst i landet. Side 13-15

ÅRGANG 41 – NR. 1277 – NOVEMBER 2014

PRIS 29,50 KR.

NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

”Mange ting har været lodret op ad bakke. Men jeg er stolt”

Interview med
Connie Hedegaard

TEMA: Energiunion – en løsning på flere udfordringer?

Leder:

Kan EU levere en grøn energiunion?

AMBITIONER. Donald Tusk har som regeringsleder i Polen kæmpet mod vedtagelsen af bindende klimamål i EU. Den 1. december tiltræder han som formand for Det Europæiske Råd.

Jean-Claude Junckers nye hold af kommissærer er netop blevet godkendt. Det placerer spanieren Miguel Arias Cañete i stolen som næstformand og kommissær for energi og klima. Cañete har været stærkt kritiseret for sin fortid i oliebranchen, og hans udnævnelse var en selvstændig grund til, at den grønne gruppe i Parlamentet stemte imod godkendelsen af den nye kommission.

Så hvor stiller det EU's klima- og energipolitik i de kommende år? Det har vi sat os for at undersøge i dette tema af NOTAT. Vi tager afsæt i den energiunion, der er på tegnebrættet netop nu.

Energiområdet er rykket højt op på den europæiske dagsorden. Dels fordi forholdet til Rusland, der er storeksporthør af gas til de europæiske lande, er blevet væsentligt forværret af krisen i Ukraine. Men det skyldes også, at der er stærke kræfter, der presser på for at få skabt et fælles marked for energi.

En forbedret infrastruktur for energi udgør en vigtig del af ambitionen med den nye energiunion. Men det gode spørgsmål er, hvilke energikilder, der får fordel af en fælles infrastruktur. For selvom både miljøorganisationer og grønne energiproducenter ser gode takter i forslaget om en energi-

union, så mangler der stadig konkrete beslutninger om, på hvilke vilkår et fælles marked for energi skal fungere.

Er det vigtigste formål at sikre energiforsyningen og uafhængigheden af Rusland og at fremme liberaliseringen på energiområdet? I så fald kan skifergas og kul fra Polen samt atomenergi fra Frankrig og Storbritannien ende med konkurrencefordele frem for solenergi fra Spanien, vandkraft fra Sverige og vindenergi fra Danmark og Tyskland.

Skal klimaforbudringerne, der kan opnås ved at gøre det nemmere for grøn energi at krydse grænser, i fokus? Thomas Becker, der er talsmand for vindkraftproducenterne i Europa, kalder på "god, gammeldags EU-imperialisme" på energiområdet (se artikel på side 3). Der skal simpelthen styring fra centralt hold til, hvis der skal ske en udvikling, der kan komme forbrugere og klima til gode, lyder hans analyse. Men det kræver jo, at Europas og EU's ledere vil bruge en sådan magt til at skabe en grøn energiunion.

Rammen for EU's klima- og energipolitik de næste mange år frem bliver lagt i netop disse måneder. På et topmøde i oktober fandt EU's stats- og regeringsledere fælles fodslag i forhold til målsætninger om reduktion af drivhusgasser, andelen af vedvarende energi, energibesparelser og energinfrastruktur frem til 2030.

*Rasmus Nørlem Sørensen,
ansvarshavende redaktør*

Energiunion: Grøn politik på et sort marked

Side 4

Morten Helveg Petersen: "Vi er i gang med at sørge for, at medlems- landene fylder lagrene"

Side 8

Elmarkedet er liberaliseret, men børserne har stadig monopol

Side 8

Connie Hedegaard: "Klimaet må ikke blive en eftersætning"

Side 10

Kroatien: Vi har ikke tid til EU

Side 14

NOTAT

– magasin om Demokrati & Europa

Redaktion: NOTAT, Fælledvej 12, København N.
redaktionen@notat.dk

Ansvarshavende chefredaktør:

Rasmus Nørlem Sørensen

Daglig redaktør: Ida Zidore

I redaktionen: Staffan Dahllöf, Sven Skovmand, Finn Ellegaard, Kenneth Haar, Peter Zacho Søgaard, Michael Birkkjær Lauritsen, Josefine H. Esrup, Emilie Ellehauge, Mads Torp Skafte Jespersen og Nina Nørgaard Lorentzen

Øvrige bidragsydere i dette nummer:

Anders Højberg Kamp og Jesper Lundby Skov

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO

Abonnement: NOTAT,
Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro,
tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

Layout og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

ISSN: 1603-7480

RETTELSER

Ved en fejl fik vi i sidste nummer ikke nævnt Erling Böttcher, der har spillet en central rolle i NOTAT's historie som redaktør i en lang årrække. Vi har siden publiceret en fuldkommen liste over NOTAT's redaktører gennem tiden på notat.dk under Om NOTAT -> Historie.

Samtidig beklager vi, at vi hele to gange fik stavet Lars Erslev Andersens navn forkert.

NOTAT og Oplysningsforbundet DEO er et uafhængigt oplysningsnetværk om EU under mottoet "Mere spændende. Mindre fastlåst" – og uden tilknytning til partier eller bevægelser.

For kun 295 kr. om året får du abonnement på NOTAT og rabat på deltagelse i DEO's arrangementer. Skriv til notat@notat.dk eller ring 86 48 16 00.

Indfør EU-imperialisme på energiområdet!

Thomas Becker var manden, som i 2009 fik bragt 130 regeringschefer til klimatopmøde i København. Nu vil han som direktør for den europæiske vindkraftindustri have EU til at nedlægge de nationale energimyndigheder.

FOTO: EWEA

Thomas Becker har siden udgangen af 2012 været topchef for EWEA, brancheorganisationen for europæisk vindkraft.

AF STAFFAN DAHLLÖF

ENERGI. Synspunkterne tilhører Thomas Becker selv, og ikke brancheorganisationen for europæisk vindkraft, som han er topchef for. Til gengæld er de trukket skarpt op:

»Lav en traktatændring, så det bliver almindelige flertalsbeslutninger indenfor energi. Overlad beslutningskompetence til Kommissionen, som er forpligtet til at se objektivt på tingene, og ikke med nationale briller. Det er rigtig god, gammel EU-imperialisme. Det mener jeg, er til forbrugernes fordel,« siger han.

Thomas Becker bar en stor del af æren for, at FN's klimakonference COP15 i 2009 blev afholdt i København. Op til mødet var han daværende klima- og energiminister Connie Hedegaards chefforhandler og højre hånd. Lige indtil det gik galt.

Thomas Becker røg ud af varmen efter bilagsrod, og efter at have tabt en magtkamp om forhandlingsstrategien til lederen af statsministeriets klimasekretariat, Bo Lidegaard, som i dag er ansvarshavende chefredaktør for Politiken.

I lang tid efter nederlaget holdt Thomas Becker lav profil. Det gør han ikke længere, da NOTAT møder ham en efterårsdag i Bruxelles.

Rent og billigt over grænserne

»Jeg mener, man for det første bør åbne traktaten og i princippet nedlægge de nationale energiadministrationer. Ja, jeg ved det er langt ude, men jeg mener det reelt. For det andet skal man lave supergrids (bredt transmissionsnet for energi, red.) Der skal investeres voldsomt her og nu i et meget, meget stort ledningsnet.«

»For det tredje skal man nedbryde de nationale grænser. Det er jo absurd, at Spanien ikke kan eksportere energi til Frankrig. Der skal være et fuldstændigt frit marked. Altså hvis jeg har elektricitet, som er billig og ikke forurenende, så skal jeg kunne sælge den til dig.«

Skal vi så ikke bare have atomkraft?

»Nej, for mig er atomkraft ikke en vedvarende energikilde. Der er også sikkerhedsproblemer. Men fremfor alt er atomkraft alt, alt for dyr.«

»Og for det fjerde skal Kommissionen

forhandle alle energiaftaler på fællesskabets vegne. Det vil give langt bedre kontrakter, langt større mængderabat, og muligheder for sanktioner overfor de lande, der ikke leverer som aftalt,« siger Thomas Becker.

Sir Humphreys alle veje

Nogle vil nok sige, at hvis du taler om en traktatændring, så har du tabt på forhånd...

»Ja!«

...for så har du åbnet Pandoras æske, hvor alt kommer op, men det kommer der ikke noget godt ud af?

»Ja, ja, men jeg er ikke ansat til at tage vare på hele verden. Det er sådan set for mig et ligegyldigt synspunkt, for jeg siger bare det, jeg synes man ideelt set burde gøre. Det kan godt være, det er upopulært, det kan godt være, de ikke kan lide det i England, og at det ingen gang har på jord. Jamen altså, I don't care.«

Vil mindre end en traktatændring kunne gøre det?

»Det er da klart. Nu får man en superkommissær. Endelig tager man sig sammen og lader en person have ansvaret. Det bliver en kæmpemæssig opgave, hvis man kender til, hvor intrigant Kommissionen er. Der sidder Sir Humphreys alle vegne og snor sig rundt. Men det er da enormt godt, at Juncker gør forsøget. Og hold kæft, hvor de trænger til det i Kommissionen. Derfor synes jeg, det er en genistreg at lægge klima og energi sammen. Jeg ville ønske, det var sket noget før.«

Hvis Connie Hedegaard som kommissær også havde haft ansvar for energi, så...

»Så havde hun haft mulighed for at gøre et meget større stykke arbejde. I Kommissionen har de brugt alt for meget tid på at bekrige hinanden, i stedet for at få ændret verdens klima, endsige at få gjort noget ved energisituationen i Europa.« ♦

Frygten for afhængighed af importeret olie og gas er stor i EU.
Det er med til at drive planerne om en energiunion frem.

JUNCKERS ENERGIUNION: Grøn politik på et sort marked

Kommissionens nye formand, Jean-Claude Juncker, har en plan: En energiunion, som bygger på klimahensyn, vedvarende energi og vækst.

AF STAFFAN DAHLLÖF

AMBITIONER. Brook Riley, energipolitisk ansvarlig i miljøorganisationen Friends of the Earth (i Danmark kendt som NOAH), er vant til at vende tommelfingeren nedad, når Kommissionen kommer med et nyt udspil. Men det er han ikke så sikker på, at han vil gøre denne gang.

»Klima er definitivt kommet højere op på dagsordenen; en del af det, man taler om nu, giver mening,« siger han om signalerne fra den nye EU-Kommission.

Vindkraftindustriens brancheforening EWEA (European Wind Energy Association) er ligefrem begejstrede for det, de læser og hører.

Foreningens talsmand Oliver Joy taler om "en gylden mulighed" for at give vindkraften et yderligere pust. Foreningens direktør, den tidligere klimaforhandler Thomas Becker, erklærer, at han er mere end enig, og gerne vil gå endnu længere – se artikel på side 3.

Dansk Energi, brancheorganisationen for de danske el- og gasleverandører, er også positive overfor den nye kommis-

sionsformands udspil, men mere var-somme.

»Der er helt klart ræson i at tænke energipolitik på en mere integreret måde. Derfor er idéen om en energiunion ikke udelukkende politisk pynt, men der er stadig forskellige holdninger til det konkrete indhold. Modsat giver det jo både os og regeringen en mulighed for at skubbe på for, at vedvarende kilder og effektivitet bliver en central del heraf,« siger EU-konsulent Jørgen Skovmose Madsen.

En polsk kulmand ser måske lyset

Reaktionerne er udløst af Jean-Claude Junckers nye måde at organisere daglig EU-ledelse på. En af de opgaver, Juncker stiller sine medarbejdere, er at etablere en europæisk energiunion.

Planen har rødder i et forslag fra 2010 fra den tidligere kommissionsformand Jacques Delors og den daværende formand for EU-Parlamentet Jerzy Buzek. Deres tanker bliver nu fremført igen af den nye formand for Det Europæiske Råd, polakken Donald Tusk.

Tusk er ellers kendt for en bogstave-

ligt talt kulsort energipolitik. Han forsvarer indædt kulfyrede kraftværker med tanke på at begrænse sit hjemlands afhængighed af russisk gas.

»Men selv om han er en kulmand, og selv om hans vision om en energiunion må være forkert, så kan jeg ikke være mere enig i hans stærke følelse for en fælles energipolitik,« siger vindkraftmanden Thomas Becker.

Donald Tusks idéer har Jean-Claude Juncker så overtaget ved at samle ansvaret for både klima og energi i én kommissærpost, som spanieren Miguel Arias Cañete skal besidde.

Som Cañetes overordnede i Kommissionen skulle den slovenske Alenka Bratušek så have haft ansvaret for "en robust energiunion med en fremadskuende klimapolitik". Men hun blev stemt ned efter en hård medfart i EU-Parlamentets afhøring, og står ved redaktionens afslutning til at blive erstattet af slovakken Maroš Šefčovič.

Tæppehandlerne i Marrakech

Grønne organisationer har haft rigelig med ammunition til at skyde kritiske spørgsmål af til den nye kommissions klima- og miljøprofil. Men nu peger signalerne i en lidt anden retning.

Brook Riley fra Friends of the Earth mener, at den nye kommission måske vil vende tilbage til den gamle "tæppehandler-strategi" fra tiden inden José Manuel Barroso blev formand i 2004:

»Dengang agerede Kommissionen som en tæppehandler på markedet i Mar-

Juncker havde egentlig udpeget sloveneren Alenka Bratušek (tv.) som superkommissær for energiunionen, men hun klarede ikke afhøringerne i Parlamentet. I stedet bliver det slovakken Maroš Šefčovič (th.).

Energiunionen – kort fortalt

Formål: En samlet politik for klima, forsyningsikkerhed og økonomisk vækst. EU skal være førende på verdensplan inden for vedvarende energi og have en ledende rolle på den globale klimakonference i Paris 2015.

Opgaver:

- Modvirke en truende mangel på energi (læs: gas) de kommende 3-12 måneder.
- Forhandle samlet om køb af gas og olie, og mindske afhængigheden af enkelte leverandører.
- Udvælge de nødvendige investeringer i ledningsnet, og vedtage de lovændringer, som er nødvendige for få skabt et reelt indre marked for energi indenfor fem år.
- Udarbejde forslag til en investeringspakke for nye ledninger, nye energikilder og øget effektivitet senest marts 2015.

Kilde: Jean-Claude Junckers opgavebrev til den nye Kommission

rakech. De gik ud med et højt bud, som de så vidste, at medlemslandene ville forhandle ned. Barroso har omvendt villet gøre alle tilfredse fra start. Måske er vi på vej tilbage til tæppehandlermodellen med højere ambitioner.«

Han ser det også som en god ting, at klima- og energiansvaret bliver slået sammen:

»Connie Hedegaard har været den mest dedikerede kommissær på klimaområdet, men hun var ikke god til at lobbye internt i Kommissionen for sin sag. Der har næsten været åben krig i Kommissionen mellem fortalere for fossile brændsler og vedvarende energi, og mellem fortalere for kvotehandel og effektivisering.«

Gazprom versus EU-kom

I miljøorganisationen Greenpeace siger energipolitisk rådgiver Frederic Thoma, at enkelte dele kunne være fornuftige, såsom kollektivt gasindkøb, men at Greenpeace ellers ikke har foretaget en samlet vurdering af en eventuel energiunion:

»Det ville være godt, hvis der blev skabt klarhed omkring, hvordan fossil energi og atomkraft subsidieres med skattemidler. Men Kommissionen vil løbe ind i en konflikt, hvis man både skal have et frit indre marked for energi og samtidig vil diktere valg af kilder og leverandører oppefra.«

»At solidaritet og samarbejde er godt, er svært at være uenig i. Det må bare ikke handle om hurtigt at udskifte én forurenende leverandør med en anden forurenende leverandør. Målet må være en

langsigtet energiomstilling til vedvarende energikilder,« siger Frederic Thoma.

Jørgen Skovmose Madsen fra Dansk Energi forholder sig skeptisk til dele af den foreslåede energiunion. Det gælder blandt andet planerne om at centralisere gas- og olieindkøb:

»Det er selvfølgelig godt at være en stærk forhandlingspart. Men når EU kritiserer Gazprom for at være en halvoffentlig modpart med tætte bånd til Kreml, så vil det svække den kritik, hvis vi selv skulle optræde på samme måde.«

Godkendt a-kraftstøtte

Eurelectric, som er paraplyorganisation for europæiske energiselskaber, beskriver i en rapport om vedvarende energi det, de ser som et markedsparadoks: Der er

behov for "back-up", når solen ikke skinner og vinden ikke blæser, men der er ikke nok incitament på markedet til at investere i den nødvendige kapacitet.

Der skal med andre ord statsstøtte til, som man har set det i England, hvor godt 20 milliarder euro – betalt af de britiske skatteydere og med EU-Kommissionens velsignelse – forventes at lande i Hinkley Point, et nyt atomkraftværk.

Den kontroversielle beslutning om at godkende statsstøtten til Hinkley Point blev truffet af en uenig Kommission efter afstemning den 9. oktober i år.

I Østrig, hvor modstanden mod atomkraft er stærk, har man truet Kommissionen med sagsanlæg ved EU-Domstolen for brud mod EU's konkurrenceregler. Det kan blive en kilden sag for den kommende konkurrencekommissær, Margrethe Vestager, og en ilddåb for dem, der skal udvikle en europæisk energiunion. ♦

Energiunion?

AARHUS: torsdag den 6. nov. kl. 17.00-18.30, Hovedbiblioteket, Møllegade 1, Aarhus C.
Debat med **Peter Børre Eriksen** og **Gunnar Boye Olesen**

KØBENHAVN: tirsdag den 11. nov. kl. 17.00-18.30, Wegeners Gaard, Vesterbrogade 60A, Kbh. V.
Debat med **Klaus Thøstrup**

Polen har længe foreslået en europæisk Energiunion og støttes nu af den nye Kommission. Men hvad ligger der i tankerne? Fælles indkøb, fælles energi-strategi? Hvad bliver der gjort for at skabe et fælles energinet og et indre marked for energi? Og hvad med energibesparelser og omstilling til vedvarende energi? EU importerer i dag halvdelen af sin energi, hvad er fremtidsplanen?

Deltagelse: 50 kr., 20 kr. for studerende, gratis for abonnenter på NOTAT.

DEO Tlf. 70 26 36 66

TILMELD DIG PÅ **deo.dk**
EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst. Støttet af EuropaNævnet

Et fælles europæisk energinet

Siden 2011 har EU arbejdet for at udbygge den fælles infrastruktur for energi. Målet er at blive uafhængig af importeret olie og gas – og på lang sigt omstille til vedvarende energi.

AF MADTS TORP SKAFTE JESPERSEN

ENERGINET. I Nordeuropa har vi vind. I Sydeuropa har de sol. Men vi er ikke gode nok til at få transporteret den overskydende vind- eller solenergi hen til de områder i EU, der har brug for den. Sådan lyder det klassiske argument for at forbedre EU's infrastruktur for energi.

Planerne indgår allerede i EU's vision om en grøn omstilling. Det handler om at erstatte den stigende afhængighed af importeret kul og olie med lokal og regional energiproduktion, hvoraf størstedelen skal komme fra vedvarende energikilder.

Ikke fra den ene dag til den anden

De fleste elforbrugere (personer og industrier) befinder sig i Mitteleuropa, centreret om den tunge industri i Sydtykland. Men meget af produktionen foregår andre steder. Der bliver produceret el af vandkraft i

det nordlige Skandinavien, vind fra Nordøen og Østersøen og sol i Sydeuropa.

Udfordringen er at skabe et energinet – en infrastruktur for energi – som lettere kan transportere energien derhen, hvor forbrugerne er. Det er ikke noget, der sker fra den ene dag til den anden.

Projekter af europæisk interesse

EU vedtog i 2011 en infrastrukturpakke, som lægger op til at udbygge og sammenkoble medlemslandenes energinfrastruktur gennem såkaldte 'projekter af fælles europæisk interesse'. Projekterne skal afhjælpe flaskehalse mellem to eller flere medlemslande inden for 12 geografiske områder. Flaskehalse er de steder, hvor energien ikke kan strømme godt nok fra ét sted til et andet.

I erkendelse af, at det er dyrt at bygge forbindelser på tværs af landene, og at forbindelsen tit er vigtigere for det ene land

end for det andet, har EU oprettet en fond på 5,8 milliarder euro, hvorfra projekterne kan få økonomisk støtte.

Krævende undersøgelser

Indtil videre er 248 projekter (el, gas og olie) blevet godkendt af EU-Kommissionen til at kunne søge om økonomisk støtte hos fonden. Projekterne kan få hurtigere og nemmere godkendelse i de medlemslande, der er berørt af projektet. Det kræver mange undersøgelser og dokumentation ved tværnationale infrastrukturprojekter, og godkendelsesprocessen kan være i op til 10 år.

Blandt de danske medlemmer af EU-Parlamentet er der tilsyneladende stor opbakning til EU's planer. Da NOTAT op til EU-parlamentsvalget 2014 spurgte de otte spidskandidater, om de gik ind for, at EU arbejder for et fælles energinet, svarede alle undtagen Folkebevægelsen mod EU ja. ♦

Ekspert anbefaler lokale løsninger før store netforbindelser

EU vil bygge store ledninger, der forbinder landenes energisystemer. Men det er et forkert sted at starte, mener ekspert Frede Hvelplund. Han efterlyser et paradigmeskifte.

AF MADTS TORP SKAFTE JESPERSEN

LOKALT. Frede Hvelplund, som forsker i energiplanlægning ved Aalborg Universitet, mener, at EU griber den langsigtede omstilling til vedvarende energi helt forkert an:

»For at få 100 pct. vedvarende energi skal vi have et paradigmeskifte. Vi skal væk fra et system, hvor vi kun bruger den vedvarende energi, når det blæser eller solen skinner, og over til et system, hvor vi lagrer energien mere lokalt, så vi kan tage af den, når det passer os«, forklarer han.

Det vil begrænse behovet for store strømme af energi over landegrænserne, som i dag primært er produceret af fossile brændsler, mener Frede Hvelplund.

»Efter min mening fungerer tanken om store netforbindelser efter det gamle paradigme, hvor man har nogle store kraftværker, der skal bakke hinanden op og sende strøm fra det ene land til det andet« siger

Frede Hvelplund. I stedet anbefaler han at bygge smarte energisystemer så lokalt som muligt, der blandt andet kan sammenkøre el og varme ved hjælp af vindkraft:

»Når der er for meget vind, kan man lagre energien ved at sende det gennem en varmepumpe over i et vandlager. På den måde bliver vindenergien også brugt til fjernvarme«, forklarer Frede Hvelplund.

Netforbindelser først

Peter Børre Eriksen er cheffingeniør i det offentligt ejede selskab Energinet.dk, som står for udbygningen af de store energiforbindelser i Danmark. Han er enig i, at smarte, lokale energisystemer på sigt er en vigtig del af omstillingen til vedvarende energi. Men lige nu er der brug for at forbinde de europæiske lande, mener han.

»Udfordringen ved smartgrids (et smart energisystem, red.) er, at det ikke er så veludviklet endnu. Så det vil være

meget vanskeligt at lave hele systemet om på meget kort tid. Det vil også indebære, at vi meget hurtigt skal ændre adfærd i den måde, vi forbruger energi på. Det skal nok komme til at virke, men det kommer altså til at tage lidt tid«, siger Peter Børre Eriksen. Han fastholder, at udbygningen af grænseoverskridende netforbindelser her og nu er en god idé.

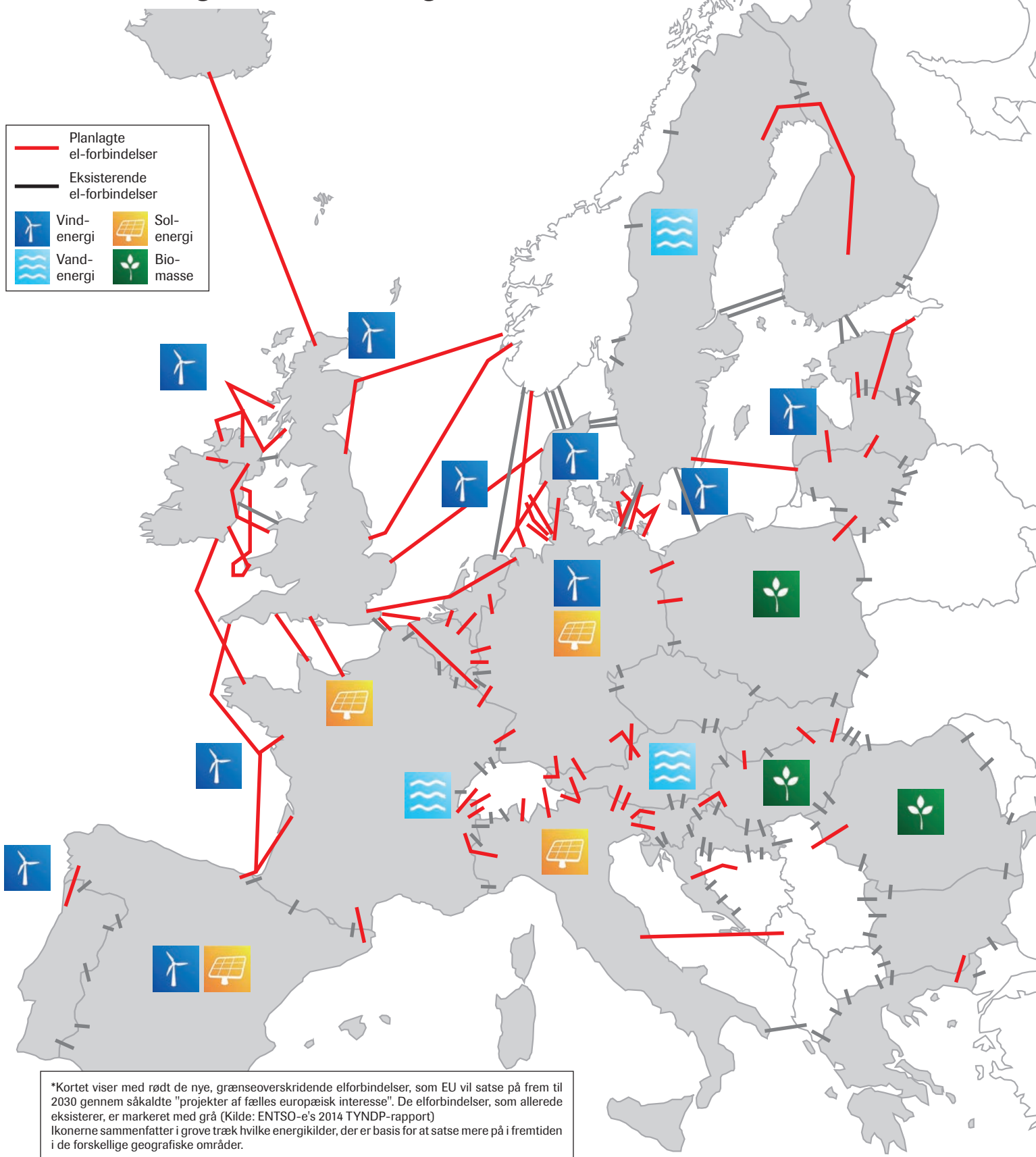
Men det kan være spildt arbejde, advarer Frede Hvelplund. Man kan ende med at have bygget netforbindelser mellem landene, som der ikke bliver tilstrækkelig brug for, når man får omstillet til smarte energisystemer:

»Når man har sørget for at integrere varme, el og transport så lokalt som muligt, så kan man lave de netforbindelser, der er brug for«.

»Det, der ikke kan lade sig gøre at integrere regionalt og lokalt, kan så komme ud på en rejse i Europa. Den anden vej rundt

Elforbindelser og vedvarende energikilder i 2030*

kan jo føre til nogle investeringsmæssige fejltagelser».

En god forretning

Energinet.dk arbejder mod at udbygge det eksisterende net på traditionel vis indenfor de næste 10-15 år. Peter Børre Eriksen

kan ikke se, hvordan det skulle føre til fejlmæssige investeringer. Det er tværtimod en god forretning for samfundet og for klimaet:

»Normalt skal man have en vurdering af, om forbindelsen er en god forretning for samfundet. Det vil sige, at vi tager

hensyn til, om det gavner hele samfundet - både de danske elforbrugere og de danske elproducenter. Vi kigger også på, hvilke handelsfordele, der er ved at bruge forbindelsen. Altså hvor meget bedre man kan udnytte ressourcerne ved, at man kan transportere elektriciteten«. ♦

5 SKARPE

til Morten Helveg Petersen, medlem af EU-Parlamentet for Radikale Venstre

AF JOSEFINE H. ESRUP

Hvad har du tænkt dig at gøre for at løse det akutte forsyningsproblem med russisk gas til vinter?

Vi er godt i gang med at arbejde for, at medlemslandene får fyldt lagrene op, så de bliver i stand til at stå imod i en længere periode. Så skal vi sørge for, at der er forbindelser mellem landene, som gør det nemmere at fragte importeret gas fra et tredje land, som ikke er Rusland, rundt i Europa. Det vil gavne de lande, som er afhængige af Putins gas.

Går udbygningen af en fælles europæisk infrastruktur for energi hurtigt nok?

Nej, men det er jo ikke noget, der lige sker i morgen. Der investeres milliarder af euro i det i disse år, og det skal der også. Jeg tror roligt man kan sige, at det aldrig har været så højt oppe på dagsordenen, som det er nu – og med god grund, desværre.

Hvorfor har I så ikke sørget for at få gennemført et indre marked for energi endnu? – det var jo planlagt til at blive sat i værk i år.

Fordi medlemsstaterne er enormt tilbageholdende med at give flere beføjelser på energiområdet til Kommissionen og Parlamentet. Det betragtes stadigvæk som et nationalt anliggende. Men hvis vi skal nå de mål, som jeg gerne ser vi når inden for energi og miljø, så skal vi lave flere ting i fælleskab.

Så du går ind for at afnationalisere energipolitikken?

Nej, det gør jeg ikke. Men jeg går ind for, at der kommer flere beføjelser på fælles europæisk plan. De her forbindelser på tværs af landegrænserne i forhold til gas og ikke mindst elektricitet kræver ambitiøse mål for effektiviseringen generelt og for andelen af vedvarende energi. Det kræver alt sammen væsentligt mere samarbejde i EU end vi har haft hidtil.

Er den største politiske forhindring for at nedbringe CO₂-udslippet, at landene ikke kan blive enige?

Ja, og når jeg taler med kollegaer fra andre lande, særligt fra de central- og østeuropæiske lande, så har de en helt anden tilgang. Hensynet til lokale arbejdspladser fylder så meget i optikken, at grøn omstilling og vedvarende energi bliver anset som noget meget eksotisk. For mig at se er det oplagt, at vejen går gennem mere vedvarende energi og energieffektivisering, men det er bestemt ikke alle, som ser sådan på det.

Elmarkedet er liberaliseret, men børserne har stadig m

Der mangler regulering af de europæiske elbørser, som formidler køb og salg af el, og det har ført til monopoler. Den værste af alle verdener, mener tidligere elbørschef.

AF MADS TORP SKAFTE JESPERSEN

ELBØRSE. Du kan selv vælge hvilket selskab, der skal levere strøm til dit hus. Det kan du, fordi EU siden 1990'erne har arbejdet for at liberalisere elmarkedet som led i det indre marked for energi.

Også elbørserne er i princippet liberaliserede. Det er de steder, hvor dit elselvskab køber strøm af producenterne, for efterfølgende at levere den til dig. Elbørserne fungerer med andre ord som mellemhænd.

Der findes 21 elbørser i hele Europa, som dækker forskellige geografiske områder. I Danmark har vi elbørsen Nord Pool Spot, som også er børsen for Sverige, Norge, Finland og de baltiske lande.

For at fremme fri konkurrence, har EU-Kommissionen flere gange opfordret de europæiske elbørser til at gå ind på hinandens områder, senest i et udkast til nye retningslinjer for det indre marked for energi, som blev offentliggjort i juli.

En pris i ét område

Men Anders Plejdrup Houmøller, der fra

1998 til 2010 var chef for Nord Pool Spots danske kontor og i dag er konsulent på området, mener, at EU-Kommissionen griber situationen helt forkert an. Han forklarer det med de prisområder, som de forskellige elbørser kontrollerer.

»Elbørserne fastsætter engros prisen for el. Denne fastsættelse af prisen er elbørsernes basale service. Der kan i praksis ikke være konkurrence mellem elbørserne (under de nuværende regler, red.). Det skyldes, at der kun er én engros pris på el i et givent prisområde. Alle på en gros markedet køber og sælger til den pris. Så er der jo intet incitament for at konkurrere på den basale service«, siger han.

Priserne bliver brugt til at sikre, at el flytter sig fra ét prisområde til et andet og dermed rundt i Europa.

»Hvis du tager grænsen mellem Jylland og Tyskland, er spørgsmålet: skal strømmen løbe fra Tyskland til Jylland, eller fra Jylland til Tyskland? Der bruger de systemansvarlige børspriserne til at bestemme, hvilken vej energien skal strømme. Hvis børsprisen er lav i

onopol

Danmark, og børsprisen i Tyskland er høj, bevæger strømmen sig til Tyskland. Der kan derfor kun være én børspris for hvert område», forklarer Anders Plejdrup Houmøller.

Og det fungerer godt, mener Klaus Thøstrup, der er markedschef hos det offentligt ejede selskab Energinet.dk - de systemansvarlige i Danmark.

»Det er enormt smart at lade børspriserne styre strømmene, sådan at værnerne altid bevæger sig mod den høje pris. Det er jo ligegyldigt, om det er havregryn eller strøm, så vil varen altid flyde derhen, hvor du får den højeste pris for dit produkt.«

Danmark har for eksempel tit overskydende vindenergi om natten. Overskuddet af strøm sænker elprisen i Danmark, og så sælger vindenergiproducenterne strømmen til Tyskland, hvor de kan få en højere pris.

Problemet er monopoler

Problemet er altså ikke prisområderne, men det, at den manglende konkurrence mellem elbørserne danner monopoler. Monopoler fører til højere priser for de

Elbørserne fungerer ligesom finansbørserne, bortset fra, at de fastlægger én pris indenfor et bestemt område.

danske elforbrugere, mener Anders Plejdrup Houmøller.

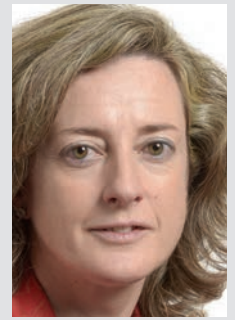
»Det, at børserne bliver monopoler, er slet ikke forudset i den europæiske lovgivning. Så der er ikke lagt op til en regulering af dem. Lige nu har vi den værste af alle verdener. Vi har ikke konkurrence, men vi har heller ikke en håndfast regulering. I EU-Kommissionen har de altid været glade for liberalisering. De ønsker konkurrence, og det er fint, det er en rigtig god idé. Men når du står overfor et monopol, må du acceptere det, og indføre regulering.«

Sammenslutningen af nordiske energitilsyn, NordREG, lægger sig i et positionspapir op ad Anders Plejdrup Houmøllers kritik. I svaret til EU-Kommissionens forslag om nye retningslinjer påpeger NordREG, at den nuværende organisering af elbørserne, og de forslåede ændringer, ikke fremmer en konkurrence på området.

Ikke det vigtigste lige nu

Klaus Thøstrup er enig i, at der er nogle ting ved elbørsernes struktur, som gør det svært at skabe konkurrence. Han mener dog ikke, at forbrugerne nødvendigvis får lavere elpriser ud af mere konkurrence mellem elbørserne.

»Konkurrence mellem børserne er selvfølgelig et 'issue', men det er et lille et, når man kigger på, hvad EU vil med konkurrence på energimarkedet. Det, der er hovedomkostningen i el, er selve produktionen af el og transporten af el. Så det vigtigste lige nu er, at vi får udbygget de fysiske forbindelser, så strømmen rent fysisk kan løbe mellem landene, og at vi får ens regler for handel med el over hele Europa. Samtidig skal vi have harmoniseret de forskrifter, som bestemmer, hvordan producenterne skal tilknyttes elmarkedet. Det vil skærpe konkurrencen, da der ikke vil være forskellige krav til elproducenterne på tværs af landene«, konkluderer Klaus Thøstrup. ♦

til Soledad Cabezón Ruiz, medlem af EU-Parlamentets socialdemokratiske gruppe (S&D)

AF JOSEFINE H. ESRUP

Hvad har du tænkt dig at gøre for at løse det akutte forsyningsproblem med russisk gas til vinter?

Den ukrainske gasforsendelse er stadig vital for forsynings sikkerheden i EU. Lige nu kommer der gas fra Nord Stream-rørledningen og fra Norge, men det er langt fra nok. En rørledning, som forbinder Algeriet direkte med Spanien, har givet Spanien kapaciteten til at levere gas til resten af Europa, hvis de grænseoverskridende forbindelser altså har de rigtige tekniske forudsætninger.

Går udbygningen af en fælles europæisk infrastruktur for energi hurtigt nok?

Slet ikke. En tredjedel af medlemslandene lever stadig ikke op til målet om 10 pct. indbyrdes elforbindelse. Det vil sige, at nogle medlemslande er helt isolerede fra det europæiske marked. Vi (det spanske socialistparti, red.) har altid set dette mål som en vigtig del af den samlede energi- og klimastrategi, og har krævet, at man gør det til et bindende mål.

Hvorfor har I så ikke sørget for at få gennemført et indre marked for energi endnu?

Energiudvalget og den socialistiske gruppe har prøvet meget ihærdigt at få det gennemført, særligt under forhandlingerne til den tredje energimarkedspakke. Men en af de største forhindringer for at få gennemført et indre marked for energi, er den monopol på energisektoren, som hersker i mange medlemslande. Vi bliver nødt til først og fremmest at gøre op med denne praksis.

Går du ind for at afnationalisere energipolitikken?

Ja. Jeg tror på en stærk forpligtigelse inden for energi og miljø fra EU's side.

Hvad ser du som den største politiske forhindring for at nedbringe CO₂-udslippet?

Den største udfordring for at nå en reel reduktion af drivhusgasser, er at fastholde EU's ambitioner og mål inden for klimaforandringer. Jeg er bekymret for, om den nye Kommission føler sig tilstrækkeligt forpligtet over for disse mål, og derfor må vi i Parlamentet være særdeles årvågne.

”Klimaet må ikke blive en eftersætning”

Connie Hedegaard siger farvel til posten som klimakommissær, og overlader ansvaret til en efterfølger, der både skal dække klima og energi. Hun er fortrøstningsfuld, så længe klimaet bliver tænkt ind i alle sektorer.

AF NINA NØRGAARD LORENTZEN

FEM ÅR. Så længe har Connie Hedegaard stået i spidsen for EU's klimaindsats. Men den 1. november takker hun af og overlader ansvaret til sin efterfølger, spanieren Miguel Arias Cañete.

Hvordan ser du tilbage på din tid som kommissær?

»Det har været en tid, der har stået i den økonomiske krises tegn. Mange ting har været lodret op ad bakke. Når det er sagt, er jeg stolt af at have gennemført, at 20 procent af hele EU's budget skal bruges til at fremme den grønne omstilling. Det er en ny måde at tænke et budget på, i stedet for at parkere klima og energi henne i et hjørne.«

Connie Hedegaard ser også med stolthed tilbage på det, der er blevet Kommissionens forslag til klimamål for 2030.

»2030-målene er et område, som man har kæmpet ufatteligt meget om bag kulisserne. Nu tror jeg alle kan se, hvorfor det var så vigtigt at få gjort netop i denne kommissionstid, og måske også inden Donald Tusk kommer til at sidde for bordenden i det Europæiske Råd.«

” Det er lidt ligesom med Festen af Thomas Vinterberg. Man kan holde to forskellige taler. ”

Da Connie Hedegaard bliver spurgt til de største udfordringer i tiden på posten, svarer hun:

»Det er jo klart en udfordring, når man skal have alle ombord, som med 2030-målene. Og så var der jo den økonomiske krise, hvor mange lande ikke havde overskud til at tænke på andet end deres egne aktuelle problemer. Min udfordring var at

understrege, at vi på trods af kriser er nødt til at tænke langsigtet. Hvis vi ikke gør det på EU-plan, hvordan skal man så kunne regne med, at man gør det nationalt?«

EU's regeringsledere mødtes 23. og 24. oktober for at vedtage 2030-målene, som indgår i den samlede klima- og energipakke. Udfaldet af topmødet blev en mindre ambitiøs aftale, end Kommissionen havde lagt op til.

Men hvilken vækst

En anden udfordring for Connie Hedegaard har været kampen for at skabe bevidsthed om, at klima, energi og økonomi hænger sammen.

»Hvor der er nogen, som har været meget fokuserede på, at nu skal vi klare den økonomiske udvikling og skabe vækst, så mener jeg, at vækst kun er én ting. Det handler altså virkelig meget om, hvilken slags vækst. Den er simpelthen nødt til at være mere bæredygtig og mere grøn, og hvis man gør det rigtigt, så kommer jobbene også dén vej fra.«

Oplever du, at holdningen til grøn energi, økonomi og handel har rykket sig i din tid som klimakommissær?

»Når jeg hører IMF, Verdensbanken og OECD begynde at sige, at man kun får gang i økonomien på en fornuftig måde, hvis man også forstår, hvor alvorlig klimaudfordringen er, så synes jeg, at der sker noget. Også selvom det går for langsomt.«

CO₂-kvoter

Et af de tiltag, som Kommissionen har været mest udskældt for på klimaområdet, er det markedsbaserede system, der tillader handel med CO₂-kvoter. Mange mener, at systemet har spillet fallit, fordi der har været for mange og for billige kvoter på markedet.

Men så firkantet synes Connie Hedegaard ikke, det kan stilles op.

»Kina skrev for 14 dage siden under på et ”global statement” sammen med 72 andre lande om, at nu skal vi sætte en pris på CO₂ globalt. Havde jeg sagt det for fire eller fem år siden, så havde folk svaret: Du drømmer, det kommer ikke til at ske. Det er lidt ligesom med Festen af Thomas Vinterberg. Man kan holde to forskellige taler: Den negative om, at tingene går for langsomt, eller den positive om, hvor meget der faktisk er sket.«

” Det mest afgørende er, at man har en fornuftig arbejdsdeling og tænker klima ind i alle sektorpolitikker. ”

Men noget kunne man vel have gjort anderledes i forhold til kvoterne?

»Det er svært at sige, uden det bliver konstrueret. Når der kommer sådan en enorm krise rullende, hvor aktivitetsniveauet i samfundet pludselig i den grad daler, så ville det jo være underligt, hvis man kunne lade et markedsstyret system helt upåvirket. Da vi ville gøre noget ved det og lade være med at poste flere kvoter ud i omløb, så stejlede en del medlemsstater og rigtig mange parlamentarikere pludselig.«

Hun tror, at Kommissionens nye forslag om en permanent ændring af kvotesystemet over de næste måneder vil få folk til at se anderledes på det.

»Fordi det trods alt er gået op for landene, at bare fordi man interesserer sig for markedet, betyder det ikke, at det skal være fuldstændig fri af politiker-hænder.«

Klimakamp i Kommissionen

Analysen har ofte peget på, at Connie Hedegaard trods sit store engagement var oppe imod så hårde modstandere internt i Kommissionen, at hun ikke kunne gennemføre de klimatiltag, hun gerne ville.

CONNIE HEDEGAARD

Født 15. september 1960 i Holbæk
Medlem af Folketinget for det Konservative Folkeparti 1984–1990
Journalist på Berlingske Tidende, Radioavisen og DR2 Deadline op gennem 1990'erne
Miljøminister 2004–2007
Klima- og energiminister 2007–2009
Vært for FN's klimakonference i København (COP15) 2009
Klimakommissær i EU 2010–14

Men det billede nuancerer hun:

»Mange af de førnævnte ting, inklusive 2030-pakken, er jo gået igennem på møderne og ikke på embedsniveau. Og det er ikke ligefrem små ting. Ofte har energi-kommissæren (Günther Oettinger, red.) og jeg skullet fremsætte tingene sammen. Vi skulle være enige. Men nogle af de diskussioner, der var tilbage til hele Kommissionen til sidst, var jo blandt andet, fordi Oettinger ikke gik ind for et 40 pct. CO₂-mål. Han syntes, det var for højt. Men det vandt vi jo alligevel.«

Hvordan tror du, det bliver i Junckers nye kommission – hvor meget kommer klima- og miljøhensyn til at vægte?

»Hvis stats- og regeringscheferne får vedtaget pakken med de tre mål og ambitionsniveauet på topmødet i oktober (endnu ukendt på interviewtidspunktet, red.), så vil det jo i den grad komme til at sætte rammen for Kommissionen de næste fem år. Så er opgaven ligesom defineret.«

Energiunion

Noget af det, som Connie Hedegaard ikke får lov at opleve i sin tid som kommissær, er realiseringen af den energiunion, som den nye rådsformand Donald Tusk er ophavsmand til.

Hvad tænker du om de planer?

»Jeg er helt sikker på, at tyskerne vil

sige, at det i hvert fald ikke må betyde, at der skal være fælles indkøb af for eksempel gas. Det var jo en del af det, som Tusk oprindeligt foreslog. Men med en bedre forbindelse over landegrænserne tror jeg, at der vil være stor vilje til at sætte kød og blod på den energiunion.«

Hun mener dog, at det springende punkt bliver at foretage de rigtige investeringer, der kan gøre det mere fleksibelt at producere vedvarende energi, så man kan komme af med det til en fornuftig pris.

Hvad betyder Rusland i den forbindelse?

»Det er tankevækkende, at vi på årsbasis fra EU's medlemslandes side poster cirka 140 milliarder euro i Putins Rusland. Det har jeg brugt som et af de stærkeste argumenter for energieffektivisering. Det er også lidt tankevækkende, at de mindst energieffektive medlemsstater er dem, der er mest afhængige af Putin.«

Klima og energi under én hat

I den nye Kommission har Juncker valgt at slå klimaposten sammen med energiposten, der efter planen skal besiddes af spanieren Miguel Cañete, som har været

” Bare fordi man interesserer sig for markedet, betyder det ikke, at det skal være fuldstændig fri af politiker-hænder. ”

kritiseret for sine forbindelser til olieindustrien og for en fattig klima- og miljøprofil. Så hvad mener klimakommissæren om, at hendes efterfølger skal dække begge områder – skulle det være sket noget før?

»Det mest afgørende er, at man har en fornuftig arbejdsdeling og tænker klima ind i alle sektorpolitikker. Det er en måde at sige, at klima ikke er noget, der skal ind som en eftersætning, når I er færdige med alle jeres forskellige politikker. Nej, det skal tænkes ind fra starten. Og det kan man gøre på mange måder. Nu får EU formentlig en energiunionskommissær og en klima- og energikommissær, men det afgørende er, hvilken arbejdsdeling, de får.«

Først efter hendes mandat er udløbet 1. november, vil Connie Hedegaard afsløre, hvad hun skal lave, når hun ikke længere skal være klimakommissær i EU.

»Klima- og energipakken skal først lige i hus.« ♦

Den velsmurte svingdør til Kommissionens gemakker

Finansfyrster og oliebaroner glæder sig over den nye Kommission, og med en vis ret.

AF KENNETH HAAR

SVINGDØR. Der er ikke noget, som hindrer en tidligere finanslobbyist i at blive finanskommissær i EU, og der er ikke noget, som hindrer en person med svære interesser i olieindustrien i at blive klima- og energikommissær.

Sådan lyder nogle af de foreløbige konklusioner på godkendelsen af den nye EU-Kommission. Samtlige kandidater til kommissærposterne har været diskuteret af regeringerne, og de har været en tur gennem en afhøring i EU-Parlamentet. Blandt dem var flere markante eksempler på kandidater med en navlestreng eller en pengepung bundet til industriinteresser.

Det fik nogle EU-parlamentarikere til at spørre øjnene op, men de lukkede dem hurtigt igen. Alle kandidater – bortset fra en helt uerfaren slovener – vandrede uhindret gennem den såkaldte "svingdør", som er døren mellem politiske ansvarsposter og erhvervslivet. De kan nu se frem til at bestride nogle af de mest magtfulde positioner i EU, trods nære bånd til forskellige erhvervsgrupper.

En af olieindustriens egne

Det glæder de kredse i erhvervslivet, de nye kommissærer er forbundet med. Således bemærkede chefen for olieselskabet Repsol, Antonio Brufau, at valget af spanieren Miguel Arias Cañete er et plus for "Spanien såvel som for Europa", og at den nye kommissær har "alle de kvaliteter, som skal til for at møde de store, aktuelle udfordringer på energiområdet".

Brufau må da også betragte den nye kommissær som én af sine egne. Arias Cañete har selv været øverste leder for hele to olieselskaber, og har stadig pæne aktieposter i begge. Han har længe befundet sig i grænselandet mellem erhvervsmand og politiker, og var for eksempel medlem af det spanske parlament i en årrække, mens han endnu var oliechef.

De to selskaber havde oven i købet kontrakter med offentlige myndigheder. Og det er kun en af mange historier om interessekonflikter, der klæber til hans navn.

Britiske Jonathan Hill var i mediernes søgelys på grund af sin baggrund i den britiske finansverden, og skulle afhøres hele to gange af Parlamentet. Men så kunne han også gå glad og tilfreds gennem svingdøren til Kommissionens gemakker.

Hill på bunden

Briten Jonathan Hill vandrede ind i et uvejr, da han første gang optrådte for EU-Parlamentet. Han måtte besvare spørgsmål om sin tid som lobbyist for dele af den britiske finanssektor, og om sine nuværende relationer til banker og investeringsfonde.

Ude i offentligheden var de nære bånd tydelige for alle. Første gang den britiske finanssektor – også kaldet "the City" – hørte, at der skulle oprettes en særlig kommissærpost for finanssektoren, lød et rædsels skrig fra direktionslokalerne. Chefen for banklobbyen British Bankers Association, Anthony Browne, sagde, at "Storbritannien risikerer at se sine interesser tilsidesat", idet han frygtede, at en ny finanskommissær ville opfinde "sine egne nye, store initiativer og det sidste, vi har brug for er store initiativer."

Senere på toppen

Tonen blev en helt anden, da Anthony Browne hørte, at manden på posten bliver

En god måned for:

Google

Google tabte i maj en sag ved EU-Domstolen, der vil give borgere ret til at blive glemt på internettet. Men flere internetvirksomheder har siden argumenteret for, at dommen er i strid med ytringsfriheden. Og det ser ud til, at det er lykkedes virksomhederne at overbevise flere af medlemslandenes justitsministre. I hvert fald var ytringsfrihed et af de centrale argumenter mod at indarbejde dommen direkte i EU's nye lovgivning om databeskyttelse, da der var møde i Ministerrådet 10. oktober.

En dårlig måned for:

Den europæiske industri-lobby

Den russiske udenrigsminister Sergey Lavrov har sagt til brancheorganisationen AEB (Association of European Businesses), at russiske sanktioner vil koste EU 40.000.000.000 euro i år og 50.000.000.000 euro til næste år. »Det europæiske forretningsliv er sure over at være offer for både de europæiske og de russiske myndigheder«, udtaler direktør for AEB Pegorier til Bloomberg.

Jonathan Hill: "Dette er en god beslutning for Europa," sagde Browne: "Vi byder formand Junckers tilgang velkommen. Det er klogt at betro centrale kommissærposter til folk med de rette erfaringer," pointerede bankmanden, der ser frem til, at Hill vil "fjerne hindringerne for pengenes frie bevægelighed".

Både Arias Cañete og Jonathan Hill måtte optræde for EU-parlamentarikerne en ekstra gang. Dermed fik parlamentarikerne signaleret en behørig grundighed. Men i sidste ende fandt langt de fleste ingen grund til at stå i vejen for de to aspiranter.

I sidste ende betyder reglerne for de reelle eller potentielle interessekonflikter, der knytter sig til "svingdøren", åbenbart ikke så meget. Valget af kommissærer er et politisk valg, der træffes efter politiske vurderinger. Hvad det konkret vil betyde for fremtidens finans- og klimakriser, er for tidligt at sige med sikkerhed. Men det er næppe de spørgsmål, der lå regeringer og parlamentarikere mest på sinde, da de valgte den nye Kommission. ♦

Lobbyklummens skribent Kenneth Haar er researcher i den lobbykritiske organisation, Corporate Europe Observatory. Han kommenterer jævnligt på lobbyisme i medierne.

Nag og nationalisme i Kroatien

Snart holder kroaterne atter mindedag for de faldne.

Det sker i et nationalistisk Kroatien, som har svært ved at give slip på fortiden.

Marco Perković er forsanger i bandet Thompson, som gennem 20 år har samlet kroaterne om patriotiske og, lyder anklagerne, fascistiske budskaber.

AF ANDERS HØJBERG KAMP

NATIONALISME. Det er 18. november 2013. Min rejsekammerat og jeg befinder os til mindedag i Vukovar, grænsebyen mellem Kroatien og Serbien, hvor den serbiske hær i 1991 dræbte omtrent 2.000 kroater på 87 døgn.

100.000 mennesker er dukket op i den lille by. Her er stadig skudhuller i husmurene. Her er stadig sorg. En kvinde læser navnene op på de døde, mens hun går ned ad en landevej mod de faldnes kirkegård.

»Det her er vores by«, råber en kvinde. Det betyder, at det helt sikkert ikke er serbernes by. Mange kroater er fortørnede over, at den lille grænseby

har officielle skilte skrevet med både det serbiske alfabet, kyrillisk, og på kroatisk. Titusinder har demonstreret imod det. Der er indsamlet 700.000 underskrifter imod det. I et land med blot fire millioner indbyggere.

Vis respekt!

»Det er for tæt på krigen«, siger en præst, mens vi ser krigsuniformer marchere forbi. Min rejsefælle og jeg sætter os ned i vejkanterne. Solen gør os døsig. Bag os står en soldat. Stor og rund.

»Rejs jer op! Det her er hårdt for folk. I bliver nødt til at vise respekt.«

Forståeligt. Vi rejser os. Vi falder i snak. Han spørger, om han ikke må give en bajer. Han finder nærmeste bar, der

er flere af den slags langs landevejen, og snart er vi på vej mod kirkegården med fadbamser i hånden.

På kirkegården fortæller soldaten, hvordan han lå i skyttegravene og skød mod serberne. Hvordan han så 16-årige knægte få skudt hovederne af. Om han havde noget imod serbere? Nej, fortalte han, mange serbere kæmpede på kroaternes side. Faktisk var han uforstående overfor, at folk var sure over de serbiske skilte. Jeg talte med andre krigsveteraner, som havde samme holdninger.

Nationalistisk rock

Men "folket" havde det åbenbart anderledes. Da den kroatiske regering ankom til kirkegården på mindedagen, blokerede en stor gruppe for dem, så de ikke kunne komme ind. Det var på grund af skiltene og blev en stor sag i medierne.

Et par dage efter befandt vi os i Zagreb til koncert med Thompson, et patriotisk band beskyldt for fascisme, et band som har samlet befolkningen gennem 20 år. Lad os bare kalde det letfordøjelig rock blandet med nationalistiske tekster. Der var fyldt op i Zagrebs største sports-hal, hvor folk var klædt i kroatiske flag og enkelte i sorte uniformer.

Mindedagen i Vukovar er langt fra årets eneste. På Sejrens Dag i august 2014 mødte 100.000 også op for at mindes. Mindes, at der var gået 14 år, siden den kroatiske hær endegyldigt uddrev serberne i republikken Krajina. Mindes, at serberne boede 400.000 i antal i 1994, og omtrent 0 i 2014. Thompson spillede velgørenhedskoncert imens.

Den 18. november 2014 er der atter mindedag i Vukovar. I Europas ånd og for serbernes optagelsesproces i EU håber jeg, at dagen ikke vil blive slået så stort op som sidste år, og at folk kan mindes uden at svælge sig i nationalromantiske forestillinger om kroatisk særstatus. ♦

Anders Højberg Kamp skriver månedligt en klumme om europæisk kultur og identitet i NOTAT. Han har rejst i særligt de central- og østeuropæiske lande, freelancer for Berlingske og er klummeskribent for deres københavnserktion, AOK. Han er uddannet i journalistik og historie fra Roskilde Universitetscenter.

Kroatien: "Vi har ikke tid til EU"

Den kroatiske befolkning er frustreret over en økonomi i krise og oplever ikke, at de knap halvandet års EU-medlemskab har hjulpet. Resultatet er, at de færreste gider forholde sig til EU, siger kroatisk professor.

AF EMILIE ELLEHAUGE

PESSIMISME. Der er ikke meget optimisme at spore hos kroaterne 16 måneder efter, at landet officielt blev optaget i EU. Og ingen tillid til, at den kroatiske regering eller EU-institutionerne kan løfte landet ud af det økonomiske dødvande.

Professor Visnja Samardzija, som er leder af afdelingen for europæisk integration på Zagreb Universitets institut for internationale relationer, forklarer det således:

»De økonomiske problemer overskygger alt andet lige nu. Så der er ikke meget plads til EU-politik i hverken medier eller folks bevidsthed.«

Da kroaterne gik til stemmeurnerne ved EU-parlamentsvalget i maj, dukkede kun 25 pct. op. Dermed er valgdeltagelsen i det nye medlemsland blandt EU's laveste.

Svært at trække penge til

Kroatien er ifølge tal fra Verdensbanken det eneste land i EU, foruden Grækenland, hvis samlede økonomi er skrumpet siden 2008. Det ændrede optagelsen i 2013 ikke på. Og mens Grækenland begynder at vise spæde tegn på økonomisk opsving, rykker Kroatien sig tilsyneladende ikke ud af stedet.

Derfor tænker de færreste kroater på EU som nogen stor frelser.

Men den virkelige forklaring er, mener professor Samardzija, at kroaterne selv har været dårlige til at hive penge ud af EU's kasser. For at få bidrag fra EU's strukturfonde, hvis formål er at udligne økonomiske og sociale forskelle og skabe vækst og beskæftigelse, skal man søge penge til specifikke og veldokumenterede projekter. Det har Kroatien ikke formået.

»Forventningerne til EU-medlemskabet var høje, men vi var ikke gode nok til at forberede projekter, der kunne trække penge til«, siger hun.

Tror ikke på EU

Mange forventede, at valget i maj ville blive et stort samtaleemne i Kroatien, når landet lige var blevet optaget i EU. Men sådan gik det ikke. Det skyldes blandt andet, at kroaterne samtidig var ramt af massive oversvømmelser og et nærtstående lokalvalg. Men ligeså meget, at befolkningen er uvidende og skeptiske overfor EU, mener Samardzija:

»Eurokrisen har helt sikkert betydet, at folk ikke tror så meget på EU. På den

Der er ikke meget plads til EU-politik i hverken medier eller folks bevidsthed, vurderer professor Visnja Samardzija fra Zagreb Universitet.

måde kan man vist ikke sige, at vi blev optaget i EU på det mest heldige tidspunkt. Samtidig kender folk ikke deres rettigheder og forstår ikke, hvordan de kan få indflydelse på EU. Både politikerne og befolkningen skal opdrages i det her system og lære, hvordan den demokratiske proces fungerer«.

Fremtiden

Det vigtigste lige nu er at få vendt økonomien, mener professor Samardzija:

»Optimismen og opbakningen til EU tror jeg ikke kommer, før den økonomiske situation i Kroatien bliver bedre«.

Hun ser ingen nem vej ud af recessionen, men mener det er afgørende, at regeringen bliver bedre til at udnytte EU's ressourcer. Så det er paradoksalt, mener hun, at kroaterne kigger indad, mens en stor del af løsningen kan ligge derude – hos EU. ♦

Konference for undervisere kl. 10 - 16

Læring i et nyt Europa

København: tirsdag 4. november på Niels Brock.

Aarhus: torsdag 13. november på Aarhus Universitet.

Hvordan engagerer man eleverne i EU-undervisningen? Vi ser på aktuelle dagsordener og historiske perspektiver - og hvordan de kan bruges i undervisningen.

Mød Hans Branner, Uffe Østergaard, Christian Vollmond, Hans Martens, Derek Beach, Julie Hassing, Ole Wæver, Thorsten Borring Olesen, Kenneth Haar, Morten Ougaard, Peter Zachø Søgaard, Jakob Tolstrup og Rasmus Nørlem Sørensen.

Få faglig viden, inspiration og konkrete materialer med hjem.

Deltagelse inkl. frokost er gratis for undervisere og studerende.
For øvrige deltagere er prisen 150 kr. inkl. frokost.

DEO Tlf. 70 26 36 66

EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst. Støttet af EuropaNævnet

TILMELD DIG PÅ **deo.dk**

KROATIEN

Befolkning: Ca. 4,3 millioner

Areal: 56.594 km² (Danmark 43.561)

BNP pr. indbygger i forhold til EU's gennemsnit: 60% (Danmark 120%)

Arbejdsløshed: ca. 17 %

Stemmer i EU's Ministerråd: syv ud af 352 (Danmark også syv, Tyskland 29)

Medlemmer af EU-Parlamentet: 11 (Danmark 13)

Kroatiens historie

AF SVEN SKOVMAND

Kroaterne ankom som de øvrige folk i det tidligere Jugoslavien i 700-tallet. Men mens serberne mod syd under påvirkning af Byzans blev ortodokse, kom kroaterne under vestlig påvirkning og blev katolikker. Og mens serberne skrev serbo-kroatisk med kyrilliske bogstaver, brugte kroaterne det latinske alfabet.

Efter 2-300 år som selvstændigt kongerige kom Kroatien under først Ungarn og siden Østrig. Da det østrig-ungarske rige blev dannet i 1867, blev Kroatien en del af Ungarn, som undertrykte kroaterne og deres sprog.

Efter 1. Verdenskrig blev Kroatien sammen med Slovenien en del af det sydslaviske rige Jugoslavien – jugo betyder »syd« – skønt ledere fra begge lande ønskede at blive sluttet til Østrig. Og i det nye rige blev kroaterne undertrykt af de serbiske konger.

Da Jugoslavien under 2. Verdenskrig blev besat af tyskerne, der oprettede et stort kroatisk rige, tog kroaterne grusom hævn. Under ledelse af den fascistiske Ustasja-bevægelse blev hundredtusinder af serbere myrdet.

Alligevel lykkedes det efter krigen Tito, der selv var kroat, at forsonde de to folk. Men efter hans død i 1980 gik det galt. Den serbiske leder, Slobodan Milošević, ville undertrykke de øvrige folk, og det førte til, at både kroater og slovenere erklærede sig for uafhængige i 1991. Og da EU i januar 1992 efter tysk pres anerkendte de to stater, førte det til en krig mod serberne, der kostede mange tusinde livet.

Med amerikansk hjælp lykkedes det kroaterne at besejre serberne, og omkring 300.000 serbere blev drevet ud af landet.

Kroatien blev medlem af NATO i 2009 og af EU i 2013. ♦

SKOVMANDS NOTATER

Forslag fra EU truer dankortet

I løbet af de næste tre uger vil det blive afgjort, om danskerne fortsat vil kunne bruge dankortet ved deres indkøb. Det er budskabet fra Berlingske mandag den 13. oktober i artiklen »Nedtælling til dankortets død«.

Baggrunden for artiklen er, at EU arbejder på at gøre kort som Master Card og Visa billigere for forbrugerne. Og forslaget går derfor ud på, at gebyret ved brug af et kort højst må være 0,2 procent af det beløb, som skal betales.

Ved store betalinger er det intet problem, men hvis en forbruger for eksempel betaler 100 kroner med dankort, må gebyret kun være 20 øre, og det er langt mindre end de 60 øre, som butikkerne i dag betaler til Nets. Og denne forringelse vil bankerne næppe gå med til.

UKIP får sæde i det engelske underhus

Torsdag den 9. oktober vandt UKIP en kæmpesejr over De Konservative ved et suppleringsvalg i kredsen Clacton nordøst for London. Partiet fik ifølge Jyllands-Posten for 11. oktober 21.113 stemmer mod kun 8.709 til den konservative kandidat. Det står i artiklen »De Konservative i Storbritannien sat til vægs af EU-modstanderne i UKIP«.

Valget blev udløst, fordi den konservative Douglas Carswell, der vandt sædet ved sidste valg, forlod sit parti og gik over til UKIP, fordi han var utilfreds med De Konservatives valne politik over for EU.

Ved et andet suppleringsvalg var UKIP tæt på at erobre endnu et mandat – denne gang fra arbejderpartiet Labour. Blot 617 stemmer lå partiets kandidat fra Labours kandidat.

Ifølge The Sunday Times regner UKIP med at få mellem 12 og 25 mandater ved det kommende valg i 2015.

Farlig aftale med Canada

EU-Kommissionen er gået med til en frihandelsaftale – CETA – med Canada, der vil give canadiske firmaer mulighed for at føre retssager mod lande i EU, hvis de indfører regler, der skader deres virksomhed.

Det oplyser Information den 27. september i artiklen »Tyskland vil blokere EU-handelsaftale«. Men bladet oplyser også, at aftalen møder stærk modstand i Tyskland, hvor den socialdemokratiske formand Sigmar Gabriel betegner kravet om investeringsbeskyttelse som uantageligt, fordi det vil skade demokratiet.

Dagpenge misbruges i udlandet

En EU-regel gør det muligt for modtagere af dagpenge at søge arbejde i andre EU-lande i indtil tre måneder, men kun 7,5 procent af de pågældende får rent faktisk arbejde. Det oplyser Berlingske den 2. oktober i artiklen »Få ledige får et job ud af at tage danske dagpenge med til udlandet«.

Ordningen er især tiltrækkende for folk fra for eksempel Polen, hvor den gennemsnitlige løn ligger på omkring en tredjedel af det, som man kan få i dagpenge i Danmark. Og indtil nu har A-kasserne ikke ført ret meget kontrol med, hvordan ordningen bliver brugt.

Det vil Beskæftigelsesministeriet nu lave om på – også fordi EU-Kommissionen har foreslået, at de tre måneder udvides til seks måneder.

Ny trussel mod slagterierne

En tilsyneladende sympatisk tysk ordning om velfærd for grise kan forstærke truslen mod de danske slagterier. Det oplyser Jyllands-Posten den 10. september i artiklen »Ny tysk støtte truer danske slagterier«.

Ordningen går ud på at belønne de landmænd, der opfylder en række krav til grisenes velfærd. De vil modtage 30 kroner ekstra pr. gris, og dette beløb vil også blive udbetalt til danske landmænd, der opfylder kravene. Ordningen vil formentlig betyde, at endnu flere landmænd sender deres grise til Tyskland. Det bekymrer med god grund slagterierne.

Notaterne kan i uddybet form læses på www.notat.dk under de samme overskrifter

Pixi-Piketty giver blod på tanden

Jesper Roines introduktion til den mest omdiskuterede økonomi-bog i nyere tid er læsværdig og giver et godt overblik. Sådan lyder vurderingen fra NOTAT's nye boganmelder Alex Lindbjerg.

Det er sjældent, en bog om økonomi får så meget opmærksomhed som den franske økonom Thomas Pikettys bog "Kapitalen i det 21. århundrede". Derfor har Jesper Roine skrevet en introduktion til værket på kun 100 sider, så man kan få glæde af Pikettys gode pointer, uden selv at bygge sig igennem det digre originalværk på omkring 700 sider.

Læs anmeldelsen af "Introduktion til Kapitalen i det 21. århundrede" på www.notat.dk

Hvad gemmer der sig bag succesen, Farage?

Da det nationalistiske UKIP for nylig fik valgt sit første medlem ind i det engelske underhus, kunne formand Nigel Farage skrive det på en lang liste af succeser. Men hvem er han egentlig?

AF JESPER LUNDSBY SKOV

BAGSIDEN. Storbritannien mærkede 9. oktober et jordskælv, der kunne måles på en politisk seismograf. 43-årige Douglas Caswell blev som den første nogensinde valgt ind i underhuset for UKIP, Storbritanniens populære og stærkt EU-skeptiske parti. Det til trods for, at Caswell så sent som i august var medlem af det konservative parti.

I vanlig stil benyttede UKIP's leder, Nigel Farage, sejren til at erklære, at de andre partier var ude af trit med befolkningen. Da han blev spurgt, hvad de andre kunne gøre for at falde tilbage i takt, svarede han: »Det er for sent«.

UKIP's succes presser både Labour og de konservative, "toryerne". Ikke mindst på EU-politikken. David Cameron har lovet at holde en folkeafstemning om Storbritanniens medlemskab af EU, hvis han genvinder regeringsmagten i 2015.

'Who are you?'

Men hvem er Nigel Farage? Denne mand,

som næsten egenhændigt har kastet det politiske etablissement i England ud i rådvildhed? I dokumentarfilmen *Who are you?* skildres han som en øldrikkende og cigaret-rygende levemand med et afslappet forhold til love og regler. Han bor stadig i sin lille barndomsby Downe sydøst for London. Her voksede han op og blev politisk formet af at læse John Stuart Mills bog *Om friheden*.

Dokumentaren viser en afslappet Farage, der tager filmholdet med rundt i Strasbourg. Han hopper på toget uden billet, han sniger kameraholdet med ind i parlamentssalen uden tilladelse, og han ryger på sit kontor, som man heller ikke må. Siddende på sin plads i parlamentssalen fortæller han med et smil på læben, at han er omringet af folk, der hader ham.

En fugtig klud

Det er fra parlamentssalen, at han har holdt sine berygtede og – at dømme ud fra antal visninger på hjemmesiden youtube.com – særdeles populære taler henvendt til Herman

van Rompuy, José Manuel Barroso og Martin Schultz, som han alle kalder for "farlige folk". Han ønsker at fyre hele EU-Parlamentet, og han har anklaget van Rompuy for at have samme karisma som en "fugtig klud" og en personlig fremtræden som en "lavrangerende banksekretær".

Nigel Farage har ikke nogen højere uddannelse. Han har ernæret sig som børsrådgiver. David Cameron har fine eksamenspapirer fra Eton og Oxford. Alligevel strømmer de konservative vælgere til den åbenmundede Farage. Something is rotten in the state of England. ♦